

Program Standards and Accreditation in the Teacher Education*

Abdullah ADIGÜZEL

Harran University, Faculty of Education

Mustafa SAĞLAM

Anadolu University, Faculty of Education

Abstract

In this article, based on the sources and researches related with the quality standards, it is aimed at describing the importance of quality standards in teacher training. Thus, in this article, firstly the necessity of developing standards, the steps of developing these standards in teacher training, current studies in the USA, England, and Turkey, secondly the relationship between goals, accreditation and quality teacher training and lastly the aim and benefits of developing standards in teacher training are described. As a result, since developing standards in Teacher Training means quality assurance, quality standards are used to accredit the productivity of an educational program which prepares candidate teacher for becoming teacher.

Keywords: *Teacher education, quality, accreditation, standards*

SUMMARY

The fundamental means to achieve the aimed development of society in this country is a qualified education and so qualified teacher training is the pre-condition of quality in education. Therefore, to enhance the qualities of the teacher working in education system and to train qualified teachers, it is a remarkable necessity to develop appropriate standards to the goals of teacher training programs and to accredit teacher training institutions corresponding to these standards.

Teacher Education Standards

In this article, in the teacher education; program standards and accreditation is explained based on various concepts. What determines the quality in teacher training are the quality of teacher students and teachers. Standards determine necessary and adequate qualification level in order to realize a specific aim. Thus, under the framework of the current scientific, technological, economical and social necessities, it is obligatory to develop standards which define the necessary and adequate qualification

* This paper is based on the first author's doctoral dissertation completed under the supervision of second author.

level in teacher training in order to training qualified teachers as the fundamental condition of enhancing the qualification of education (Yıldırım, 2002).

The standards of teacher education include teacher competences such as knowledge and behaviors of student teachers that they should have at minimum level, in other words, behaving consciously and as required in every situation when they work as a teacher, working with students that have different socio-economic and cultural learning experiences and being more active in classroom (Basinger, 2000). Thus, have the behaviors that are expected from the teachers who will work in schools in education system to the student teachers in pre-service is an important requirement to determine the standards which are directed to the aims of the teacher educations program and the defined quality level.

Teacher Education Program Standards Development Process and Stages

Standards in education are formed by considering development area and level by fellow feeling of area experts. Generally a standard is formed by using pilot applications and considering experiences. Development of a qualified standard can take 5 years. The work of standard development can differing with its aims and area also it differs from company to company according to their varied aims. For instance, in USA Wisconsin Education Commission develops standards in three steps. In first step, the areas and in second step the aims of the standards are determined. Lastly, basic structure of the standards is formed. Developing a standard about an area requires the opinions of educators, families, public officers, delegates of industry and business. According to National Information Organization forming the intellectual base of the standard development includes five steps, those are: making discussions about formed intellectual base by expert of the area, forming standard developing committee and explaining their studies, attendance of standard developing groups, acceptance and applications of the standards (NISO, 2004).

Teacher Education Standards, Accreditation and Quality Relationship

Requirements in curriculum development in order to reach the identified qualifications and necessities to making educational researches are determined. A company which is accredited according to determined standards or a product that is produced by curriculum can be defined as quality. As a result, quality includes the level of compensation of an product or service. In this regard, educational institutions use standards to renew and increase their quality and service. This requires to convenience of standards to aims and accreditation to standards also qualified products to meet the requirements.

In order to meet the desired quality in Teacher Training, between the standards in Teacher raining and the concepts of aim, accreditation quality. Because the standards in Teacher Training also comprise the minimum features Teacher Education Programs must accomplish in order to train qualified teachers. From this point of view, Appropriateness of the standards developed in an institution or field with the aims of

that institution and field makes the product with the aim or usage can be considered as quality. Accreditation can be defined as determining the efficiency of an institution and foundation which is a candidate for producing a definite product and providing service in term of determined standards according to this, standards explain the necessities of educational researches to be applied and determines what must be done for developing programs in order to reach the desired quality by mean of this education. In terms of appropriateness with the determined standards, the product to be product by an accredited institution or educational program can be defined as quality (Geoffrey, 2000; Erişen, 2001; Günçer & arkadaşları, 1993).

DISCUSSIONS & CONCLUSIONS

As a result, since developing standards in Teacher Training means quality assurance, quality standards are used to accredit the productivity of an educational program which prepares candidate teacher for becoming teacher. According to this, developing quality standards in Teacher Training, and applying an appropriate accreditation system provide important advantages for increasing the qualifications of teacher training institutions and educational programs, training well-qualified teacher by means of these programs and consequently increasing the quality in education.

Öğretmen Eğitiminde Program Standartları ve Akreditasyon*

Abdullah ADIGÜZEL
Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Mustafa SAĞLAM
Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Bu makalede, komuyla ilgili alanyazında yer alan araştırma ve kaynaklara dayalı olarak öğretmen eğitiminde kalite standartlarının gerekliliğinin ve öneminin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında makalede, önce öğretmen eğitiminde program standartları geliştirilmesinin gerekliliği ve önemi sonra ABD, İngiltere ve Türkiye'deki öğretmen eğitiminde program standartları geliştirme çalışmaları incelenmiştir. Daha sonra öğretmen eğitiminde standart geliştirilmesinin çeşitleri ve aşamaları ve öğretmen eğitiminde program standartları, akreditasyon ve kalite ilişkisi araştırılmıştır. Son olarak da öğretmen eğitiminde program standartları geliştirilmesinin amaç ve yararları açıklanmıştır. Sonuç olarak, öğretmen adaylarını öğretmenlik mesleğine hazırlayan eğitim programlarına ilişkin program standartlarının geliştirilmesi, kalite güvencesi ve akreditasyona temel oluşturarak kurumların kalite ve verimliliğini artırmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen eğitimi, kalite, akreditasyon, standartlar

Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi amaç edinen her ülkede, dünyada yaşanan ekonomik, bilişim ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda toplumsal sistemlerde gerekli görülen değişim, gelişim ve yenileşmeyi sağlayacak nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi eğitim sisteminden beklenmektedir. Bu nedenle, “bireyin yaşam düzeyini yükseltmeye yönelik toplumun yapısını değiştirme girişimi” olarak tanımlanan toplumsal gelişmeyi sağlamanın koşulu, eğitim sisteminin her basamağında eğitimin kalite ve verimliliğinin artırılmasıdır (Âdem, 1995: 20). Eğitimde kalite ve verimliliğin temel belirleyicilerinden biri, eğitim sürecini yürüten öğretmenlerin niteliği olduğundan, kaliteli bir eğitimin temel koşulu da nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesidir.

Kalite genel anlamda, bir ürün ya da hizmette “istenen özelliklere uygunluk” veya bir otorite tarafından belirlenen “standartlara uygunluk” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2002: 191). Ancak, toplumsal istek ve beklentilerin zamanla değişmesi, kalite kavramının daha çok “amaca uygunluk” veya “kullanıma uygunluk” olarak algılanmasına neden olmuştur (Yıldırım, 2002: 191). Eğitimde kalite, eğitim sisteminin

* Bu çalışma, “Eğitim Fakültelerinde Öğretmen Eğitimi Program Standartlarının Gerçekleşme Düzeyi” adlı doktora tezinin kuramsal bölümünden oluşturulmuştur.

çıkması olarak eğitim sürecinden geçen bireylerin istenilen niteliklere sahip olmaları ya da eğitim sürecinde edindikleri özelliklerin belirlenen standartlara uygunluğu olarak tanımlanabilir. Öte yandan eğitim bir hizmet olarak görülürse eğitimde kalite, eğitim hizmetlerinin ya da eğitim sürecinin istenilen özelliklere veya belirlenen standartlara uygun olması şeklinde tanımlanabilir.

Öğretmen eğitiminde kalite “amaca uygunluk derecesi” ya da “standartlara uygunluk” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2002: 192). Bu anlamda öğretmen eğitimi alanında, ürün ya da hizmetin niteliğine dönük olarak belirlenmiş ulusal düzeydeki standartlar, öğretmen eğitimi veren kurumların kalite ve verimliliklerini artırmak ve akreditasyonunu sağlamak amacıyla kullanılır (Yıldırım, 2002: 192). Bu nedenle, öğretmen yetiştiren kurumların ürün ya da hizmet yönünden yeterli düzeye getirilmesi ve öğretmen adaylarının performanslarının belirlenmesi için öğretmen eğitiminde program standartlarının geliştirilmesi, bu standartlara uygunluğu açısından öğretmen yetiştiren kurumların düzenli ve sürekli olarak değerlendirilerek akredite edilmesi ve ulaşılan kalitede sürekliliğin sağlanması için kalite güvencesi sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

Bu gereklilikten hareketle, öğretmen eğitiminde; program standartları, akreditasyon ve kalite kavramlarının önemini betimlenmesinin amaçlandığı bu çalışma alanyazın taramasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili alanyazında yer alan araştırma ve kaynaklar taranarak önce öğretmen eğitiminde program standartları geliştirilmesinin gerekliliği, öğretmen eğitiminde standartlar, akreditasyon ve kalite ilişkisi üzerinde durulmuştur. Daha sonra öğretmen eğitimi program standartlarının amaç ve yararları açıklanarak, öğretmen eğitimi program standartları geliştirme süreci ve aşamaları tartışılmıştır. Çalışmada son olarak öğretmen eğitimi program standartları geliştiren ve uygulayan ülkelerden örnekler verilmiştir.

Öğretmen Eğitiminde Standartlar

Öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen yetiştiren kurumların ortaya koydukları eğitim hizmetinin ve ürünlerinin niteliğini belirleyen bu alandaki yeterliklerin değerlendirilmesinde ölçüt olabilecek birleşik ve kapsamlı özelliklerdir. Öğretmen yetiştiren kurumların yeterlik alanları; a) Kurumların gereksinim, amaç ve hizmet işlevlerinin yeterliliği, b) Her bir kurum için ayrılan personel, araç-gereç ve olanakların yeterliliği, c) Tüm görev ve hizmetler arasındaki derecelerin uygunluğu ve yeterliliği olmak üzere üç grupta toplanmaktadır (Zenor, 1989: vii).

Öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen yetiştiren kurumların sunduğu hizmetin niteliğini doğrudan etkileyen ve eğitim hizmetinden yararlanan öğrencilerin sahip olmaları gereken yeterlik düzeylerini ve öğrencilere bu yeterliklerin kazandırılmasında yararlanan bilgilerin niteliğini de kapsamaktadır (Zenor, 1989: vii). Öğretmen yetiştiren kurumlardaki hizmetin niteliğinin belirlenen standartlar düzeyinde olması için belli yeterlik standartlarına sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmen yetiştiren kurumlarda, eğitim sürecinin sonunda yetiştirilen öğretmenlerin istenilen özelliklere ya da belirlenmiş yeterliklere sahip olmalarının

sağlanması demek olan öğretmen eğitiminde kalite, öncelikle öğretmen eğitimi hizmetinin ya da sürecinin kalitesini oluşturan program standartlarının belirlenmesini gerektirir. Öğretmen eğitiminde, program standartlarının geliştirilmesi düşüncesi ilk olarak 1869 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde fen bilimleri alanında yapılan bir kongrede dile getirilmiştir. Bu kongrede, öğretmen eğitiminde program standartlarının geliştirilmesinin önemi vurgulanmış, standartlar yoluyla öğretmenlik mesleğinin tanımının daha belirginleşeceği ve öğretimde standartlara gidilmesi ile etkin öğretim yöntemlerinin ortaya çıkabileceği üzerinde durulmuştur. İzleyen yıllarda ölçütler geliştirilerek öğretmenlik mesleğine ilişkin bir standartlar listesi oluşturulmuştur (Edelfelt & Raths, 1998: 4). Bu gelişmelerden sonra, öğretmen eğitimi veren kurumların kalite ve verimliliğini artırmak amacıyla, öğretmen eğitimi program standartlarının geliştirilmesi ve standartlara uygunluğu açısından öğretmen eğitimi veren kurumların akreditasyonu gündeme gelmiştir. Standart kavramının tüm otoritelerce kabul edilen bir tanımını yapmış olan Richardson (1994: 16), tanımında standart kavramının iki farklı boyutunu ortaya koymuştur. Richardson standardı “bir otorite, gelenek ya da ortak bir anlayış tarafından belirlenmiş, izlenmesi gereken bir model ya da örnek” olarak tanımlarken, standardın bir erk tarafından belirlendiğini, standardı “belli bir amaca ulaşmada uygun ve yeterli nitelik düzeyi” olarak tanımlarken de standardın amaca ulaşmada sahip olunması gereken nitelik düzeyi boyutunu ortaya koymuştur.

Öğretmen eğitimi program standartları, amaçlanan performansın öğretmen adayı tarafından başarılmasını sağlayan ve öğretmen adayı üzerinde etkili olan öğretmen davranışları olarak görülmektedir. Bu nedenle, okullarda görev yapacak öğretmenlerden beklenen bilgi ve becerilerin, hizmet öncesinde öğretmen adaylarına kazandırılması için öğretmen eğitimi programlarında öngörülen nitelik düzeyine dönük program standartlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Çünkü öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen adaylarının öğretmenlik görevleri sırasında karşılaşılabilecekleri her durumda bilinçli ve gerektiği gibi davranma, okullarda sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerden farklı öğrencilerle çalışma ve sınıf içinde daha etkili olma gibi öğretmen yeterliklerini kapsar (Basinger, 2000: 12).

Öğretmen Eğitiminde Standart, Akreditasyon ve Kalite İlişkisi

Kalite, kurumlar yönünden zorlukları aşma ve amaca uygunluk derecesi olarak tanımlanmakta ve kurumların varlıklarını sürdürebilmeleri ve büyüyüp gelişebilmelerinin temel koşulu olarak görülmektedir (Sümer, 2003: 12). Bu açıdan, bugünün kalitesi yarının güvencesi olduğundan, bir kurumda kaliteyi teşvik etmek, kurumun geleceğini güvenceye almaktır. Bu nedenle kalite güvencesi; a) Kalite standartlarını ortaya koyma b) Kalite standartlarının uygunluğunu saptama c) Kalite standartları konusunda görüş birliğine varma d) Standartlarla kalite güvencesi sağlama gibi basamaklardan oluşmaktadır (Sümer, 2003: 12).

Standartlar esas olarak kalite güvencesi ve sorumlulukla ilgilidir. Kalite güvencesi, bir ürünün güvenilir, tutarlı ve ekonomik olması durumudur. Standartlar ise, kullanıcının doğasını da kapsayan ve kullanılacak ürün ve hizmetin koşulları ile ilgili kesin kanıtlar üzerine ve kalite geliştirmeye dayalı olarak oluşturulur (Sachs, 2003:

118). Standart ve kalite birbiriyle yakından ilişkili iki kavramdır. Standart kavramı, “belli bir amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli ve yeterli nitelik düzeyi”, kalite kavramı ise “belirlenen gereksinimlerin karşılanma derecesine yönelik olarak ürün veya hizmeti etkileyen özelliklerin toplamı” olarak tanımlanmaktadır (Geoffrey, 2000; Erişen, 2001; Günçer & arkadaşları, 1999). Öğretmen eğitiminde kaliteyi sağlamak ve öğretmen olacak adayların performansını artırmak amacıyla, öğretmen yetiştiren kurumları akredite eden kurullar; toplumdaki ekonomik, siyasi, bilimsel, teknolojik ve sosyal değişim ve gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak yeni standartlar geliştirmektedir. Böylece, standartlar, gelişime dayalı performansı temel alan bir sistemde oluşturulmaktadır. Bu açıdan, yenilenmeyen standartlar değişim ve gelişime uyum sağlamada eksik ya da yetersiz kalabilir. Akreditasyon ise, sonuç temelli sistemlerde oluşturulmaktadır (Basinger, 2000: 12). Bu durum, standartların amaçlara, akreditasyonun standartlara uygun olması ve ürünün de gereksinimleri karşılayacak nitelikte olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, belirlenen standartlara uygunluğu açısından akredite edilen kurumun üreteceği ürün kalite olarak ifade edilebilir.

Green (2004: 28), öğretmen eğitiminde kalite ve verimliliği artırmak için aşağıdaki beceri alanlarında kalite standartlarının oluşturulması gerektiğini vurgulamaktadır:

- Öğretmenlerin bilgi ve becerileri
- Öğretmenlerin beklentileri
- Öğretmenlerin planlama yeterlikleri
- Öğretmenlerin etkili yöntem ve organizasyonları
- Sınıf yönetimi
- Zaman ve kaynakların verimli kullanımı
- Sürekli değerlendirme

Öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen adayları, eğitimciler, aileler, işverenler ve diğer ilgili kurumlar gibi paydaşlar arasında işbirliği içinde geliştirilir. Geliştirilen bu standartlar ideal olarak yeterli kaliteyi kapsayan girdi ve çıktıları değerlendirmek için de kullanılır. Böylece, öğretmen adaylarını öğretmenlik mesleğine hazırlayan bir eğitim programının yeterliliğini akredite etmede kalitenin göstergeleri olan standartlar kullanılır (Colleen, 1999: 29). Akreditasyon sisteminin temelini standartlar oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, herhangi bir akreditasyonun yetkinliği, önceden belirlenmiş standartlar dizisine dayanır. Bu standartlar, oluşturulacak sistemin gereklerini ortaya koyar ve “öğretmen yetiştirme programının, nitelikli öğretmenler yetiştirilmesini sağlamak için tartışılması gereken asgari özellikler nelerdir?” sorusunun yanıtını verir (Kavak, 2007: 30). Akreditasyon sistemi, işlem süreçleri ile yönetim istekleri arasında karmaşık bir etkileşimdir. Bu etkileşim, konulara erişim ve kalite tümleşmesini de kapsar.

Akreditasyon ve kalite denetleme yalnız standartları gösteren niceliksel ölçütler değil, aynı zamanda kurumları teşvik eden niteliksel ölçütlerdir. Kendi kendine çalışma, kendi kurallarını koyma ve özdeğerlendirme yapma eğitim kurumlarındaki doğal sürecin bir parçası olmalıdır. Bu bağlamda, akreditasyon sisteminin uygulanması ile

öğretmen eğitimi programlarının zenginleşeceği ve öğretmen yetiştiren kurumların niteliklerinin artacağı söylenebilir (Colleen, 1999: 29).

ABD’de Ulusal Endüstriyel ve Teknik Öğretmen Eğitimcileri Derneği, öğretmen eğitimiyle ilgili iki çeşit kalite standardı önermektedir. Birincisi, öğretmen eğitimi programlarının içeriği, diğeri ise öğretim yeterlikleri ile ilgilidir. İçerik ve öğretim yeterlikleri standartları öğretmenlerin ne bilmeleri ve ne yapmaları gerektiğini açıklayan program standartlarıdır. Söz konusu dernek tarafından ticaret ve endüstriyel öğretmen eğitiminin sertifika programı için geliştirilen standartlar, yasal yaptırımlardan çok öğretmenlere rehber ilkeler özelliği taşımaktadır (NAITTE, 2004). NAITTE, program standartlarının süreç boyutunu, öğretmenlerin mesleki yaşamları boyunca süren “mesleki gelişim” süreci olarak tanımlamaktadır. Bu standartlar, öğretmenlerin gelişimini ve kapasitelerini artırmak için yüksek düzeyde mesleki programlar önerir ve öğretim amaçları için nitelikli bireysel çalışmaların oluşmasını sağlar. Bu programlar, mesleki teknik, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi alanlarında öğretmenlik eğitimi sürecinde öğretmen adaylarının bireysel bilgi ve beceri gereksinimlerini karşılar, deneyimler kazandırır ve ek eğitim olanağı sunarak öğretmenlerin kariyer yapmalarına olanak sağlar (NAITTE, 2004).

Öğretmen eğitiminde standart, akreditasyon ve kalite birbirini tamamlayan ve bütünüleyen üç önemli kavramdır. Standart, belirli bir amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli ve yeterli nitelik düzeyi olarak tanımlanırken, akreditasyon belli bir malı üretmeye veya hizmeti vermeye aday bir kurum veya kuruluşun belirlenen standartlar çerçevesinde yeterliliğinin saptanması olarak tanımlanmaktadır (Günçer & arkadaşları, 1999: 3). Buna göre standartlar, akreditasyonun temelini oluşturarak uygulanacak eğitim programlarının gereklerini ortaya koyar ve eğitimde öngörülen niteliğe ulaşılması için programların geliştirilmesinde neler yapılması gerektiğini belirler.

Standartların yukarıda verilen tanımları ve nitelikli öğretmen yetiştirmede eğitim programlarına kazandırdığı özellikler dikkate alındığında, akreditasyonla yakın ilişkide olduğu görülmektedir. Bu açıklamalardan hareketle, hem öğretmen eğitimi program standartlarının geliştirilmesi hem de öğretmen yetiştiren kurumların geliştirilen standartlara uygunluğunun akredite edilmesi belirli bir otoritenin varlığına işaret eder. Bu otorite, yasalarla belirlenebildiği gibi, toplumsal gelenekler veya ortak anlayış çerçevesinde de belirlenebilir (Günçer & arkadaşları, 1999: 3). Belirlenen standartlara uygunluğu açısından akredite edilen bir kurum ile akredite edilen eğitim programlarının düzeyleri hem özel hem de genel çalışmalar alanında giderek artmaktadır (Adıgüzel, 2005). Böylece her yönüyle akredite edilen kurumların toplumdaki güvenilirliği ve saygınlığı artar.

Öğretmen Eğitiminde Standartların Amaç ve Yararları

Bir kurum veya alanda geliştirilen standartların o kurum ve alanın amaçları ile uyumlu olması ürünün istenilen nitelikte olmasını sağlar. Bir ürünün amaçlara veya kullanıma uygun olması kalite olarak değerlendirilebilir (Özden, 2000: 157). Bu açıdan standartlar amaçlar için çok önemlidir. Eğitimde amaç, bir eğitim sürecinden geçen

bireylerin, bu eğitim sürecinin sonunda kazanmaları öngörülen bilgi ve beceriler ile tutum ve değerleri kapsayan yani bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranışları ifade eder. Bu davranışların kapsam ve gerçekleşme düzeyi bireylere ve kurumlara göre değişir (Colleen, 1999: 28). Bu bağlamda standartlar, bireyler veya kurumlar düzeyinde belirlenen amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tam olarak saptanmasında kullanılan ölçütler ve özel göstergeler takımındadır. Eğitim sürecinin sonunda gerçekleşmesi öngörülen amaçların gerçekleşme düzeyi eğitim etkinliklerinin yeterliliğine bağlı olduğundan, standartlar eğitim sürecinin ve bu sürecin bileşenlerinin yeterliliğine ilişkin kararlar için de özel ölçütler sunmaktadırlar (Ann, 2002: 3).

Bu tanımlara dayalı olarak eğitimde amaç ve standartlar arasındaki ilişki şöyle açıklanabilir: Eğitimde amaç, öğretme-öğrenme sürecinden önce belirlenen ve sürecin sonunda bireylerin kazanmaları öngörülen yeterlikleri tanımlarken standartlar, eğitim sürecinin sonunda bireylerde bu yeterliklerin gerçekleşme düzeyine ilişkin ölçütleri ve bu yeterliklerin kazandırılmasına dönük eğitim hizmetinin bileşenlerine ilişkin yeterliklerin göstergelerini tanımlar. Buna göre, eğitimde amaç, uygulanacak eğitim programının temel ögesi olan içeriğin belirlenmesine ve düzenlenmesine, bu içeriğin öğrenilmesi sürecinin uygulanmasına ve öğretim etkililiğinin ve öğrenme ürünlerinin niteliğinin değerlendirilmesine dönük tüm kararların dayanağını oluşturur ve öğrenme çıktılarının ya da ürününün yeterliklerini ortaya koyar. Standartlar ise, uygulanan eğitim programının etkililiğini sağlayan yeterlikleri ve bu programın çıktılarının yeterlik düzeyini ortaya koyar. Bu işleyle standartlar, eğitimin planlamasına ve uygulamasına, eğitim programlarının değerlendirilmesine ve geliştirilmesine, çıktılarının istihdamına ilişkin kararlarda yol gösterici ilkelerdir (Colleen, 1999: 28).

Öğretmen eğitiminde standartlarla program amaçlarının ilişkisi standart rehberli modeller ve standart tanımlı meslekler kavramlarını gündeme getirmektedir. Öğretmenler, mesleki gelişimlerini sürdürebilmeleri için standart rehberli modellerin bir parçası olmak durumundadırlar (Sachs, 2003: 182). Standart rehberli modellerin öğretmen eğitimindeki işlevleri şöyle sıralanabilir (Sachs, 2003: 185):

- Standartlar, tanımlanan mesleklerin kilometre taşı olarak kabul edilir.
- Standartlar, öğretmen adaylarına kazandırılacak bilgi ve becerileri şekillendirir.
- Öğretmenlik mesleğinin standartlar düzeyine ulaşmasını sağlamak için ekonomik destek sağlar.
- Öğretmenlere, standartlar tarafından tanımlanan performans düzeyinin kazanılıp kazanılmadığını belirlemek için geçerli değerlendirmelere temel oluşturur.

Öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen yetiştiren kurumların kalite ve verimliliklerinin artırılmasına ve toplumun gelişim ve değişimini sağlayacak öğretmenlerin yetiştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Zenor'a (1989: 2) göre, öğretmen eğitiminde standartlarının yararları şöyle sıralanabilir:

- Öğretmen eğitimi programlarının değişimini ve gelişimini sağlama
- Öğretmen adayı, öğretim elemanı, personel ve fakülte için hizmetler geliştirme
- Fakülteyi iyileştirmek için önemli güç olma
- Öğretmen adaylarının potansiyelini geliştiren araçları değerlendirme
- Kurumun öğretim materyalini geliştirme ve geliştirilen materyalden verim elde etme
- Öğretme-öğrenme hizmetinin etkili olarak sağlanıp sağlanmadığını belirlemeye yardım etme
- Öğrenme kaynaklarını analiz etme ve bireysel öğrenme temellerini oluşturma
- Programlarla ilişkili standartları tanımlayan öğrenme kaynaklarına ilişkin bilgi verme
- Geleceğe yönelik büyüme ve programların yönünü belirlemek için planlama aracı olarak hizmet etme görevlerini üstlenirler.

Carr (2001: 19) ise, öğretmen eğitiminde program standartlarının yöneticiler için yararlarını şöyle sıralamaktadır:

- Standartlar öğretim sürecini değerlendirmede ve karar vermede kolaylık sağlar.
- Standartlar öğrenci değerlendirme profilini gösteren bilgilerin kayıt edilmesini ve korunmasını sağlar.
- Tanımlanan standartlarla ilgili olarak öğrenci öğrenmelerini desteklemek için okul ve yerel yönetimlerin öğretimsel rehberlik için çeşitli yaklaşımlar sunar.
- Okul ve sınıflarda kullanılan kalite standartları, sınıf değerlendirmeleri ve çalışma ünitelerinin materyal basımı için kaynak oluşturulmasını sağlar.

Öğretmen eğitiminde standartlar konusunda çalışmalar yapan bir diğer araştırmacı Green (2004: 83) de, öğretmen eğitiminde program standartlarının öğretmenler yönünden yararlarını şöyle sıralamaktadır:

- Öğretim programının içeriğinin belirlenmesine ve geliştirilmesine yardım eder.
- Kalite güvencesi için bir mekanizma oluşturur.
- Yeni öğretmenlerin başarılarını değerlendirmede ölçütler oluşturur.
- Öğretim sürecinin başarılı olarak gerçekleşmesini sağlar.
- Performans değerlendirmenin önkoşulunu oluşturur.
- Öğretmen ve yönetici yeterliklerini belirler.

Öğretmen Eğitiminde Program Standartları Geliştirme Süreci ve Aşamaları

Kurumların verimliliğini ve ürünün kalitesini artırmak amacıyla geliştirilecek olan standartlarda, eğitimin tüm basamak ve alanlarında, model, yöntem, materyal tanımlamaları, kütüphane uygulamaları, bilgi servisleri ve yayıncılık alanlarında ilgili alan uzmanlarının ortak görüşünün alınması gerekmektedir. Bu bağlamda standartlar, geliştirileceği alan ve düzeye göre ilgili alan uzmanlarının ve diğer paydaşların ortak görüşünün alınmasını gerektirmektedir. Öğretmen eğitiminde standartlar, öğretmen adayları, eğitimciler, aileler, işverenler ve ilgili kurumlar gibi paydaşlar arasında

işbirliği içinde geliştirilir (Colleen, 1999: 29). Her alanda olduğu gibi, öğretmen eğitiminde de görünenden çok daha fazla yararı olan standartlar, deneme uygulamaları ve yılların birikimi ile desteklenerek geliştirilir (NBPTS, 2004).

Öğretmen eğitiminde standartların, öğretmen yetiştiren kurumların gelişmesi ve yenilenmesini amaçlayan akreditasyona temel oluşturabilmeleri ve ürünün gereksinimlere ve amaca uygunluğu olarak tanımlanan kaliteye gösterge olabilmeleri için belirli ilkelere dayalı olarak geliştirilmeleri gerekmektedir. Coleen (1999: 27) öğretmen eğitiminde standart geliştirilirken dikkate alınması gereken ilkeler şöyle sıralamaktadır:

- Standartlar bilimsel gerçeklere dayandırılmalıdır.
- Standartlar geliştirileceği alan ve kurumun amaçlarıyla uyumlu olmalıdır.
- Standart geliştirmede tahmin ve varsayımlardan hareket edilmemelidir.
- Standartların geliştirileceği toplum ve kurumun hazırbulunuşluk durumu dikkate alınmalıdır.
- Standartlar geliştirilirken farklı meslek ve düşünce yapılarından yararlanılmalıdır.

Standart geliştirme süreci, standartların geliştirileceği amaca ve alana yönelik olarak farklılık gösterdiği gibi, standart geliştirmekle sorumlu olan kurum ve kuruluşlara göre de farklılık göstermektedir. Örneğin, ABD Wisconsinos Eyaleti Eğitim Komisyonu'na göre standartlar üç aşamada gerçekleştirilmektedir:

- Birinci aşamada standart alanları belirlenir.
- İkinci aşamada standartların amaçları belirlenir.
- Üçüncü aşamada temel düzeyde standartlar oluşturulur.

Bu üç aşamada da eğitimcilerin, ailelerin, kamu yetkililerinin, iş ve endüstri temsilcilerinin görüşünü almak gerekir (Wisconsinos, 2004). Ulusal Bilgi Standartları Örgütüne (NISO, 2004) göre ise standartlar beş aşamada geliştirilmektedir:

Standartın kuramsal temelinin oluşturulması: Programlarda yönergeler niteliğinde olan standartlar, program süreci içinde ve sonunda bireylerin gereksinimlerini karşılamalıdır. Bu nedenle standartların geliştirilmesi süreci, program geliştirme sürecinde olduğu gibi gereksinimlerin belirlenmesiyle başlamaktadır. Belirlenen bu gereksinimlerin güncel gereksinimlerle de bağlantısı kurularak ortaya standardın temelini oluşturacak düşünceler çıkarılır. Bu da standartları oluşturacak düşüncenin sorunları çözmeye ve gereksinimleri karşılamaya yönelik olmasını gerektirir.

Kuramsal temel tartışılması: Bir önceki aşamada gereksinimler doğrultusunda ortaya çıkan düşünceler bu aşamada standart olabilirliği üzerinde çeşitli kurum, kuruluş ve uzmanların desteğiyle tartışmaya açılır. Bu tartışmalar ışığında standart geliştirmeden sorumlu bir kurul oluşturulur. Bu kurul tartışmalarda gündeme getirilen sorunları ve önerileri de dikkate alarak standartları şekillendirmeye çalışır.

Kurulun çalışmaları: Standart oluşturmadan sorumlu kurul tartışmalarla ortaya çıkan sorunlar ve öneriler doğrultusunda çalışmalarına hız verir. Diğer temel araştırma ve geliştirme etkinliklerinde olduğu gibi standart geliştirme çalışmaları da uzmanlık ve belli bir zaman gerektirir. Bu süreç içinde kurulun bilgi toplaması ve bu bilgileri etkin olarak kullanması oldukça önemlidir. Çünkü standartların kuramsal hiçbir eksikliğinin olmaması ve yanlış kararlara yol açmaması gerekir.

Ortak görüş sağlanması: Uzun süreli çalışmalar niteliğinde olan standart geliştirme çalışmaları sonucu ortaya çıkan standartlar tüm toplumu ilgilendirmektedir. Bu nedenle, bu süreçte ortak bir anlayış tarafından oluşturulan standartlara, tüm kurum, kuruluş ve uzmanların desteğinin sağlanması oldukça önemlidir. Kurulun, oluşturmuş olduğu taslak standartların tüm katılımcılara duyurulması, tartışılması ve varsa önerilerle desteklenmesi, standartlar topluma duyurulmadan önce yapılması gereken işlemlerdir.

Standartların kabulü ve kullanılması: Onaylanan standartlar artık kullanılacağı için mümkün olduğu kadar çok kitle iletişim araçları ile topluma duyurulur. Standartlar herkes için kolay ulaşılabilir ve uygulanabilir olmalıdır. Hazırlanan standartlar işleyiş amaçlarına uygun olarak kurumun tüm birimlerinde uygulanmalıdır. Standartların gereksinimlerindeki değişime göre sürekli olarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, standartlar hangi alan ve amaçla ve ne tür bir yaklaşımla geliştirilirse geliştirilsin alan uzmanlarının ve paydaşların görüşlerinin alınması esastır. Öğretmen eğitimi program standartlarının geliştirilmesi sürecinde ilgili tüm paydaşların katılımı ve katkısının sağlanması gerekmektedir. Bu süreç sonucunda geliştirilen standartların tam bir nitelik düzeyi olarak kabul edilebilmesi için bazı bileşenlere sahip olması gerekmektedir.

Öğretmen Eğitiminde Standartların Bileşenleri ve Sınıflandırılması

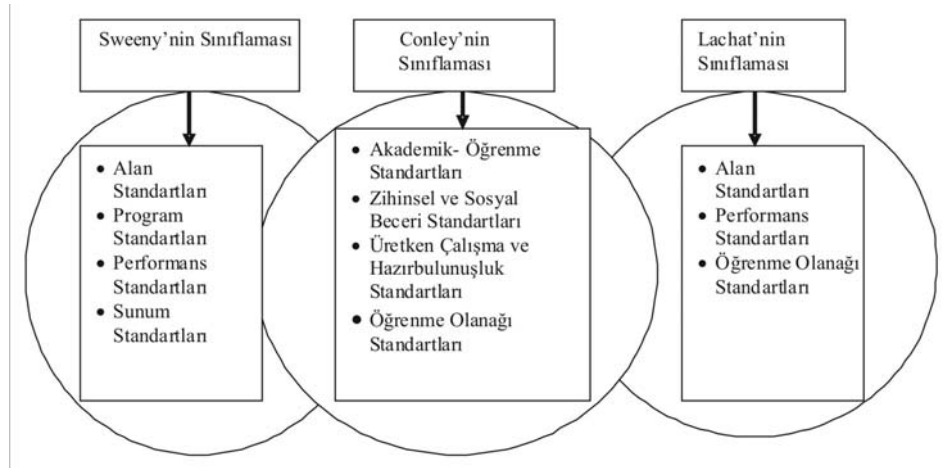
Öğretmen eğitimi program standartları çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. Standartların temelleri olarak nitelendirilen bu bileşenlerden her biri öğrencilerden, öğretmenlerden ve ailelerden ne beklenildiğinin net olarak açıklanmasını sağlar. Standartların yeteri kadar açık olması, öğretmenin ne öğreteceğini, öğrencinin ne öğreneceğini ve değerlendirmenin nasıl olacağına ilişkin önemli ölçüde katkı sağlar. Bu nedenle bir standardın kabul edilebilir düzeyde açık ve anlaşılır olması için aşağıdaki bileşenlere sahip olması gerekir (Conley, 1997: 12):

- *Yeterlikler:* Öğrencilerin, uzmanlaşacağı alana ilişkin bilgi ve becerilerini tanımlar. Ancak yeterlikler, programın ayrıntılı bir açıklaması ya da öğrencinin program sonunda öğrenmesi gereken tüm bilgi ve becerileri gösteren bir liste değildir.
- *Performans standartları:* Öğrencinin standartları karşılaması için gerekli performans düzeyini gösterir. Her standart; “uzman”, “yeterli” ve “kabul

edilebilir” olarak derecelendirilir. Bu standartlar, öğretmen ve öğrencilere standartlara ulaşabilmeleri için nelerin yapılması gerektiğini gösterir.

- *Performans düzeyi*: Bilgi, beceri ve davranışların ne düzeyde olması gerektiğini belirtir. Bu düzeyler 1–5 sayıları ile ifade edilen oran ölçeği, “deneyimsiz”, “yeterli” ve “uzman” ile ifade edilen görev tanımları veya “asgari”, “kabul edilebilir” ve “çok iyi” ile ifade edilen sınıflandırmalar biçiminde olabilir.
- *Bilgi alanı*: Öğrencinin öğrenmesi gereken bilginin miktarını belirler. Bilgi alanı hem öğrencinin ön öğrenmelerindeki bilgilerini değerlendirir hem de bu bilgileri başka bilgileri öğrenmede kullanmayı sağlar.
- *Değerlendirme yöntemi*: Bir standardın içerisinde mutlaka olması gereken bileşenlerden birisi de değerlendirme yöntemidir. Bu bileşen standardın kazanılıp kazanılmadığını belirlemede kullanılır. Her yeterlik için ayrı değerlendirme yöntemi seçilebileceği gibi, tüm yeterlikler için bir değerlendirme yöntemi de seçilebilir.

Öğretmen eğitiminde, öğretmen adaylarına istenilen nitelikleri kazandırmak üzere geliştirilen program standartlarının çeşitli sınıflandırmaları yapılmaktadır. Farklı uzmanlarca yapılan ve en çok karşılaşılan sınıflandırma biçimi Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Öğretmen Eğitimi Program Standartlarının Sınıflandırılması*

Şekil 1’de görüldüğü gibi, Conley’in yaptığı sınıflama genel olarak diğer iki sınıflamayı da kapsamaktadır. Conley, alan standartlarına akademik-öğrenme standartları içerisinde bir alt boyut olarak yer vermiştir. Daha kapsamlı olması

* Kaynak: Sweeny, 1999: 64; Conley, 1997: 3; Lachat, 1994: 18

nedeniyle Conley'in burada yaptığı sınıflamada yer alan standart türleri aşağıda açıklanmıştır (Conley, 1997: 3–8).

Akademik-öğrenme standartları: Bu standartlar öğretmenler, aileler ve öğrenciler tarafından bilinen alanlarda, öğrencilerin sahip olduğu bilgi ve beceriler üzerinde yoğunlaşır. Bu tür standartlar; matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, yabancı diller ve güzel sanatlar gibi öğretmenlik eğitiminin alt alanları ile ilgili gerekli bilgi ve becerilerle ifade edilmektedir.

Zihinsel ve sosyal beceri standartları: Bu standartların belirlenmesi oldukça güçtür. Ancak bu standartlar, alan temelli akademik-öğrenme standartlarını tanımlamada çok önemlidir. Örneğin bir beceri olarak problem çözme bir alan ile ilişkilendirilmediği sürece bir anlam ifade etmez. Bu nedenle öğrenme sonucu ortaya çıkan ürünler, bu becerilerin önemini daha da belirginleştirir. Bu alandaki standartlarda; okuma, yazma, iletişim yeteneği, analitik düşünme, sorun çözme, takım çalışması, bütüncül düşünme, nitelikli çalışma gibi becerilere yer verilmektedir.

Verimli çalışma ve hazırbulunuşluk standartları: Bu standartlar, öğretmen adaylarının mesleğinde başarılı olmaları için ne öğrenmeleri gerektiğini ifade eder. Bu standartların belirlenmesi için öğretmen adaylarının ne tür gereksinimleri olduğunu belirlemeye yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. İşveren kurumlar, öğrencileri okullarda bir alanda uzman olarak yetişmelerini istemekle birlikte; ayrıca okuma-yazma, akıcı ve net konuşma, yönergeleri uygun bir şekilde izleme, temel matematik becerilerini kusursuz yapma, yaratıcı düşünme, sorun çözme, kendi kararlarını verme, öğrenmeyi öğrenme ve bu özellikleri tüm yaşamında sürdürme gibi niteliklerin de kazandırılmasını beklemektedirler (Conley, 1997: 8).

Öğrenme olanağı standartları: Bu standartlar, her öğrencinin alan ve performans standartları düzeyinde olmaları için; nitelikli öğretim elemanı, nitelikli dersler, program, araç-gereç, öğretim zamanı ve yardım sağlanması üzerinde durur. Bu yönüyle öğrenme olanağı standartları yalnızca öğrencinin öğrenmesi ile ilişkili değil, aynı zamanda öğrenci öğrenmesini çevreleyen etmenlerle de ilişkilidir.

Bu sınıflamada yer alan tüm standart türleri, program standartları kapsamında yer almaktadırlar. Lachat'a (1994: 18) göre, öğretmen eğitimi program standartları olarak nitelendirilen bu standart türleri genel olarak şu standart alanlarından oluşmaktadır:

- Öğretmen eğitiminin işlev ve işleyişine ilişkin standartlar
- Programların sahip olması gereken özelliklere ilişkin standartlar
- Öğretim elemanları ile ilgili nitel ve nicel verilere ilişkin standartlar
- Öğrenci özelliklerine ilişkin standartlar
- Programlara öğrenci kabulü, nitelik ve başarısına ilişkin standartlar
- Kurumun ve programların mali yapısına ilişkin standartlar
- Programların süresine ilişkin standartlar

Öğretmen Eğitiminde Program Standartları Geliştiren ve Uygulayan Bazı Ülkeler

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1990 yılından itibaren birçok eyalette eğitimin tüm basamak ve alanlarında olduğu gibi öğretmen eğitimi alanında da akreditasyon amaçlı standartlar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Ülke düzeyinde eğitim alanında standart geliştirme çalışmalarından Profesyonel Öğretme Standartları Ulusal Kurulu (National Board for Professional Teaching Standards-NBPTS) sorumludur. ABD'de Federal Eğitim Bakanlığı'nın akreditasyon amaçlı geliştirdiği herhangi bir standart yoktur. Ancak akreditasyonla ilgili kuruluşların sistematik olarak geçerli ve güvenilir standartlarla akreditasyonu gerçekleştirdiklerini kanıtlamaları gerekir (Colleen, 1999: 28). NCATE standartları, öğretimde bulunması gereken bilgi ve becerilerin şekil ve yapısını eğitimciler arasındaki uzlaşmaya dayandırmaktadır. ABD'de öğretmen yetiştiren kurumları akredite etmede aşağıdaki standart alanları esas alınır.

I. Aday Performansına İlişkin Standart Alanları

1. Adayın bilgi, beceri ve tutumlarına ilişkin standartlar
2. Değerlendirme sistemi ve kurum değerlendirmesine ilişkin standartlar

II. Kurumun Kapasitesine İlişkin Standart Alanları

3. Alan deneyimleri ve uygulamalarına ilişkin standartlar
4. Çeşitliliğe ilişkin standartlar
5. Öğretim elemanlarının nitelikleri, performansları ve gelişimlerine ilişkin standartlar
6. Kurumun yönetimi ve kaynaklarına ilişkin standartlar

Öğretmen eğitiminde standart geliştirme çalışmaları yapan ve uygulayan bir diğer ülke olan İngiltere'de, öğretmen eğitiminde standart geliştirme ve geliştirilen standartlara uygulığı açısından öğretmen yetiştiren kurumları akredite etmede sorumlu iki önemli kuruluş bulunmaktadır. Bunlardan biri Öğretmen Yetiştirme Bürosu (Teacher Training Agency-TTA), diğeri ise Eğitimde Standartlar Bürosu (Office of Standards in Education-OSE)'dur.

İngiltere'de 1992 yılındaki yükseköğretim reformu ile gerçekleştirilen yeni yapılanmanın temel gerekçesi, eğitim fakültelerinde yetişen öğretmenlerin kalitesinin düşük bulunması ve bu durumun okullarda verilen eğitimin kalitesini düşürmesi olmuştur. Eğitim Bakanlığına bağlı Eğitimde Standartlar Bürosu'nun okullarda yaptığı denetimlerde öğretmenlik becerilerine yeterli düzeyde sahip olmayan öğretmenlerin bulunduğu sık rastlanan bir durum haline gelmesi nedeniyle merkezi hükümet, 1992 yılında öğretmen eğitimini denetim altına alma yönünde bir politika geliştirmiş ve bu politikayı Öğretmen Yetiştirme Bürosu'nu kurarak uygulamaya koymuştur. Öğretmen Yetiştirme Bürosuna göre hizmet öncesi öğretmen eğitimi gerekliliklerine ve nitelikli öğretmen statüsüne ilişkin standart alanları şöyle sıralanabilir (TTA, 2004):

I. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Koşullarına İlişkin Standart Alanları

- Öğretmen adayı giriş koşullarına ilişkin standartlar
- Eğitim ve değerlendirmeye ilişkin standartlar

- Hizmet öncesi öğretmen eğitimi okul uygulamalarının yönetilmesine ilişkin standartlar
- Kalite güvencesine ilişkin standartlar

II. Nitelikli Öğretmen Statüsüne İlişkin Standart Alanları

- Mesleki değerler ve uygulamalara ilişkin standartlar
- Bilgi ve kavramaya ilişkin standartlar
- Öğretmenlik mesleğine ilişkin standartlar
- Planlama, beklentiler ve amaçlara ilişkin standartlar
- İzleme ve değerlendirmeye ilişkin standartlar
- Öğretmenlik ve sınıf yönetimine ilişkin standartlar

Avustralya ve Yeni Zelanda'da 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren öğretmen eğitiminde standart geliştirme çalışmaları başlamıştır. Bu dönemde geliştirilen standartlar, başlangıçta yönetim ve bürokrasinin öğretmenlerden beklentilerine bir gösterge olarak görülse de, daha sonra standartlar öğrenmenin doğasını belirlemek, karmaşık öğrenmeleri yapılandırmak ve öğrenme etkinliklerini organize etmek amacıyla geliştirilmeye başlanmıştır (Sachs, 2003: 116). Öğretmen eğitiminde son olarak geliştirilen standartlar, gelişim, değişim ve yeniliklere kolay uyum sağlamak açısından daha esnek olan bilgi okuryazarlığına yönelik standartlar olduğu bilinmektedir. Avustralya ve Yeni Zelanda'da öğretmen eğitimi program standartlarının standart alanları şöyle belirtilmektedir (Bundy, 2004: 7):

- Bilgi gereksinimin kapsamını ve doğasını belirleyebilmeye ilişkin standartlar
- Gereksinim duyduğu bilgiyi etkili olarak elde edebilmeye ilişkin standartlar
- Bilgiyi ve bilgi toplama sürecini eleştirel şekilde değerlendirebilmeye ilişkin standartlar
- Üretilmiş ve toplanmış bilgiyi düzenleyebilmeye ilişkin standartlar
- Yeni fikir ve kavramlar oluşturmada, yeni ve önceki bilgilerinden yararlanabilmeye ilişkin standartlar
- Bilgiyi kullanırken ve düzenlerken kültürel, etik, ekonomik, yasal ve sosyal durumları kabul edebilme ve bu anlayışla bilgiyi kullanabilmeye ilişkin standartlar

Öğretmen eğitimi konusunda dünyada yapılan iyileştirme çalışmaları Türkiye'yi de etkilemiştir. Özellikle 1982 yılında tüm eğitim basamaklarına öğretmen yetiştiren kurumların üniversite çatısı altında toplanması; öğretmenlik mesleğinin statüsünün yükseltilmesi, öğretmen eğitiminin yükseköğretim düzeyde bilimsel olarak araştırılması, öğretmen eğitimcilerinin akademik düzeyde yetiştirilmeleri gibi alanlarda bir dizi önemli katkılar getirmiştir. Ancak, zamanla eğitim fakülteleri uzmanlaşmanın etkisiyle öğretmen eğitimini her geçen gün biraz daha akademik hale getirmiş ve öğretmenin okulda kullanacağı öğretmenlik bilgi ve becerilerini ihmal etmeye başlamıştır. Böylece öğretmenler daha akademik olan liselere yönelmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak 1990'lı yılların ortalarında ilköğretimde büyük bir öğretmen açığı ortaya çıkmıştır

(YÖK, 1998: 19). Bu nedenle çağdaş eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek ve eğitimin niteliğini artıracak öğretmeni yetiştirmek ve öğretmen açığını gidermek amacıyla, Yükseköğretim Kurulu'nun 4.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile öğretmen eğitiminde yeniden yapılanma kabul edilmiş ve 1998–1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konmuştur (Günçer & arkadaşları, 1999: 3).

Öğretmen eğitiminde gerçekleştirilen yeniden yapılanma belli gerekçelere dayalı olarak önceki öğretmen yetiştirme uygulamalarındaki olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve çağdaş eğitimin amacını gerçekleştirecek nitelikli öğretmenler yetiştirmek amacıyla yapılmıştır. Öğretmen eğitiminde yeniden yapılanmanın önemli bir boyutunu da öğretmen eğitimi program standartları geliştirme ve buna bağlı olarak öğretmen yetiştiren kurumlara ilişkin bir akreditasyon modeli geliştirme çalışmaları oluşturmaktadır. Öğretmen yetiştiren kurumların akredite edilmesi için tasarlanmış bir sistemde standartlar, kurumların kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar verilebilmesi için hangi öğelerin programda bulunması gerektiğini gösterirler (Günçer & arkadaşları, 1999: 3)

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin akredite edilme sürecinin temelini oluşturan, öğretmen eğitimi program standartları, standart alanlarına göre şöyle sıralanmaktadır.

- Öğretimin Planlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesine İlişkin Standartlar
- Öğretim Elemanlarına İlişkin Standartlar
- Öğrencilere İlişkin Standartlar
- Fakülte-Okul İşbirliğine İlişkin Standartlar
- Tesisler, Kütüphane ve Donanıma İlişkin Standartlar
- Yönetime İlişkin Standartlar
- Kalite Güvencesine İlişkin Standartlar

Öğretmen eğitiminde yeniden yapılanma kapsamında, akreditasyon amaçlı olarak geliştirilen öğretmen eğitimi program standartları, öğretmen eğitimi programlarının öğretmen yetiştirmeye yönelik işlevine paralel olarak üç aşamada geliştirilmiştir. Bunlar; başlangıç standartları, süreç standartları ve ürün standartlarıdır. (Günçer & arkadaşları, 1999: 5). Ayrıca eğitimin kalitesini ve okulların verimliliğini artırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen yeterliklerini geliştirmeye yönelik çalışmalara 2000'li yılların başından itibaren hız vermiştir. 2000 yılında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından finanse edilen “Temel Eğitime Destek” projesinin öğretmen eğitimi ile ilgili bölümüne 2002 yılında öğretmen yeterliklerin belirlenmesi çalışmalarıyla başlanmıştır. 2004 yılında çeşitli seminer ve çalıştaylar düzenlenerek öğretmen eğitimiyle ilgili tüm paydaşların katılımı sağlanmış ve görüşleri alınmıştır. Öğretmenlik mesleğinde kalite göstergeleri olarak kabul edilen “Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterliklerine” 2008 yılında son şekil verilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığına teslim edilmiştir (MEB, 2009).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz bilgi dünyasında her alanda meydana gelen değişim ve gelişimler, toplumların eğitim sistemlerini sürekli güncellemelerini zorunlu kılmaktadır. Dünyada eğitim alanında özellikle öğretmen eğitimi alanında yapılan reformların amacı, tüm bu gelişim ve değişimleri takip etmek hatta öncülük etmektir. Bu nedenle ülkeler, öğretmen eğitimi konusunda çeşitli düzenlemeler ve reformlar gerçekleştirmektedir. Öğretmen eğitimi program standartları, akreditasyon ve kalite üçgeninde gerçekleştirilen bu reformlar ve öğretmen eğitiminde kalite ve verimliliği artırmak amacıyla yapılan çalışmalar Türkiye'yi de etkilemiş ve bir bütün olarak toplumsal gelişmenin sağlanmasının eğitime bağlı olduğu görüşünden hareketle eğitimde nicelik ve nitelik yönünden gereken düzeye ulaşmak için yoğun bir çaba harcanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar öğretmenlerin niteliğinin artırılması ve geliştirilmesi için öğretmen eğitiminde sürekli yeni düzenlemeler yapılmış ve çeşitli öğretmen eğitimi modelleri uygulamaya konulmuştur.

Günümüzde ise Avrupa Birliğine uyum sürecinde başta Avrupa Birliği Ülkeleri olmak üzere tüm dünya ülkelerindeki gelişmeler izlenmiş ve bu gelişmelere uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Bu uyum sürecinde özellikle öğretmen eğitimi konusundaki gelişmeler izlenmiş ve örnek alınmıştır. 1990'lı yıllarda İngiltere'deki yükseköğretim reformundan esinlenen Türkiye 1997 yılında öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanmaya gitmiş ve bu model 1998–1999 öğretim yılından itibaren uygulanmaya konmuştur. Türkiye'de gerçekleştirilen bu yeniden yapılanmanın önemli bir boyutunu da öğretmen eğitiminde standart geliştirme ve buna bağlı olarak öğretmen yetiştiren kurumlara ilişkin bir akreditasyon modeli geliştirme çalışmaları oluşturmaktadır. Bu çalışmaların amacı, akreditasyon sürecinin işletilmesi ile öğretmen eğitiminde kalite ve verimliliği artırmaktır. Ancak yeniden yapılanma ile akreditasyon amaçlı olarak geliştirilen öğretmen eğitimi program standartlarının fakültelerde gerçekleşme durumuna ilişkin herhangi bir uygulama yapılmamaktadır. Değişim ve gelişimin çok hızlı olduğu günümüzde, öğretmen eğitimi program standartlarının beş yılda bir yenilenmesi tüm dünyaca kabul edilen genel bir yaklaşımdır. Türkiye'de on yılı aşkındır geliştirilen öğretmen eğitimi program standartları günümüze kadar akreditasyon amaçlı olarak kullanılmadığından yenilenmemiş ya da güncellenmemiştir.

Öğretmen eğitiminde, program standartlarına dayalı akreditasyon çalışmalarına güncellik kazandırılmalı ve bu çalışmalar kurumların kalite ve verimliliğini artırmaya yönelik olmalıdır. Akreditasyon amaçlı standartların geliştirilmesinde kurum içi ve dışı tüm paydaşların görüş ve önerilerini almaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kurum içi ve dışı tüm paydaşlar, oluşturulacak standartlar ve standartlara dayalı olarak gerçekleştirilecek akreditasyon modeli üzerinde görüş birliği sağlamalıdır. Akreditasyon amaçlı olarak geliştirilen standartlar, kurumun akademik ve idari personelini kontrol etme özelliği taşıyan kurallar değil, kurumun verimliliğini artırmaya yönelik olmalıdır. Akreditasyon amaçlı standartların bilim ve teknolojiye yönelik değişikliklere uyum sağlayacak kadar esnek ve toplumsal değişim ve gelişimlere öncülük edecek kadar da bilimsel olmalıdır.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Adıgüzel, A. (2005). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Öğretmen Niteliklerinde Yeni Bir Boyut: Bilgi Okur-Yazarlığı, *Milli Eğitim Dergisi*. 33, (167), 53–70.
- Adem, M. (1995). *Demokratik Laik ve Çağdaş Eğitim Politikası*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Ann, B. (2002). New Staff Development Standards Issued, *Reading Today*.19, (3), 17–21.
- Basinger, J. (2000). Teaching Accreditor Issues New Standards, [The Chronicle of Higher Education](#). 46, (46), 12–16.
- Bundy, A. (2004). *Australian and New Zealand Information Literacy Framework: Principles, Standards and Practice*. (2nd Ed). Australian and New Zealand Institute for Information Literacy.
- Carr, J. F. & Douglas E. H. (2001). *Succeeding With Standards: Linking Curriculum, Assessment, and Action Planning*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria.
- Colleen, L. (1999). *Managing Universities and College: Guides to Good Practice; Quality and Standards*. Buckingham-Philadelphia: Open University Pres.
- Conley, D. (1997). Performance Standards, *OSSC Bulletin*. 40, (3), 8–33.
- Edelfelt, R.A & James D. R. (1998). *A Brief History of Standards in Teacher Education*. Reston, Virginia: Association of Teacher Educators.
- Geoffrey, F.D. (2000). *Developing Quality Systems in Education*. Great Britain: Rutledge.
- Günçer, B. & arkadaşları. (1999). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon*. Ankara: YÖK Yayınları.
- Green, H. (2004). *Professional Standards for Teacher&School Leaders*. New York: Rutledge Falmer.
- Kavak, Y. (2007). *Öğretmen Eğitiminde Akreditasyon Denemesi” Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon. Çalıştay*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Lachat, M. A. (1994). *High Standards for All Students: Opportunities and Challenges*. New Hampshire: Centers For Research Management.
- MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2009). *Öğretmen Yeterlikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. (1. Baskı), Devlet Kitapları.

- National Association of Industrial and Technical Teacher Educators (NAITTE). (2004). *Teacher Standards*. <http://www.orst.edu/dept/naitte/standards.html>, 20.03.2007'de alındı.
- National Board for Professional Teaching Standards (NBPTS). (2003). *General Information About the NBPTS Standards*, <http://www.nbpts.org/nbpts/standards/hov-standards.html>, 20.03.2007'de alındı.
- National Information Standards Organization (NISO). (2004). *Creating NISO Standards*. <http://www.niso.org/creating/index.html>, 15.02.2007'de alındı.
- Özden, Y. (2000). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: (3. Baskı). PegemA Yayıncılık.
- Richardson, V. (1994). "Standards and Assessments: What is Their Educative Potential?", *Setting Standards and Educating Teachers*. (Edt: M.E.Z Diez, V. Richardson & P.Pierson). Washington DC: American Association of Colleges for Teacher Education.
- Sachs, J. (2003). Teacher Professional Standards: Controlling or Developing Teaching?, *Teacher and Teaching: Theory and Practice*, 9, (2).
- Sümer, G. (2003). *Kalite ve Standardizasyon*. Eskişehir: Ak Ofset Matbaacılık.
- Sweeny, B. (1999). *Content Standards: Gate or Bridge?*. *Kapa Delta Pi Record*. 35, (2), 64-67.
- Teacher Training Agency (TTA). (2004). *The New Induction Standards*. www.canteach.gov.uk/inductionreview, 13.07.2007'de alındı.
- Wisconsin's. (2004). *Subchapter II-Wisconsin's Standards*. <http://www.dpi.state.wi.us/dpi/dlsis/tel/pi34.html#teacherstandards3402>, 10.01.2007'de alındı.
- Yıldırım, H. (2002). Toplam Kalite Yönetimin Temel Kavramları, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, (5).
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (1998). *Eğitim Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (Çoğaltma).
- Zenor, S. (1989). *Standards for College and University Learning Resources Programs: Technology in Instruction*. Association for Educational Communications and Technology.

İletişim/Correspondence

Abdullah ADIGÜZEL
Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
aadiguzel@harran.edu.tr

